ÚPADEK FIREM A ETIKA MANAGEMENTU OPTIKOU SEDMI SMRTELNÝCH HŘÍCHŮ

Ondřej Machek, Vysoká škola ekonomická v Praze

Eva Kislingerová. Sedm smrtelných hříchů podniků. Úpadek a etika managementu

Praha : C. H. Beck, 2013. 173 s. ISBN 978-80-7400-495-7.

Téma insolvence podniků je v současné době doznívající ekonomické krize velmi aktuální a nutně vede k zamyšlení nad tím, jaké jsou příčiny a důsledky úpadků podniků a jaké z nich vyplývají náklady pro společnost jako celek.

Koncem roku 2013 vydaná publikace prof. Ing. Evy Kislingerové, CSc. „Sedm smrtelných hříchů podniků. Úpadek a etika managementu“ je dílem, které propojuje tři oblasti: aktuálně prováděný výzkum v oblasti insolvence, ekonomickou teorii a manažerskou praxi. Publikace není určena primárně pro akademiky, ale především pro lidi z ekonomické praxe, z čehož vychází i poněkud odlehčený styl textu. Autorce se však daří poutavým způsobem vést čtenáře k zamyšlení nad fundamentálními ekonomickými otázkami a bez použití matematických vzorců vysvětlovat základní principy ekonomického myšlení.

Kniha propojuje téma insolvence podniků s jednotlivými oblastmi podnikové ekonomiky a podnikových financí. Často je v publikaci zmiňován fakt, že nelze ztotožnit ekonomickou teorii a reálný svět, neboť jejich průnik je pouze omezený, což souvisí s vsudypřítomnou existencí asymetrií informací a dalších tržních nedokonalostí. Publikace je rozdělena do pěti logických celků.

První z nich, kapitola „Krach podniku: exces či nutnost?“ je nejobsáhlejší a zabývá se obecnými ekonomickými i mimoekonomickými jevy stojícími za tématem krachu podniku. Základní otázkou, kterou se kapitola

zabývá, je, zda je možné obecně odpovědět na otázku, proč krachují podniky. V dalších částech kapitoly autorka ukazuje, že jednoduchá odpověď neexistuje a důvody spočívají nejen v přirozeném ekonomickém vývoji (samoregulační tržní mechanismy), ale také v rozhodování managementu coby informačně omezených lidských bytostí, v nesprávně nastavené kapitálové struktuře společnosti a také v intervenci státu do hospodářství. Další části kapitoly se zabývají problematikou kapitálové struktury, procesem úpadku společností a pohledem věřitelů, kde je naznačena i jejich typologie a nerovné postavení v insolvenčním řízení. V průběhu celé kapitoly se setkáme se zdůvodňováním uvedených jevů pomocí základních principů ekonomie a finančních trhů – tedy vztahem výnosu a rizika. Závěrem první kapitoly je zjištění, že úpadek společností je zcela logickou součástí ekonomického života, avšak obecná odpověď na otázku, proč zkrachoval zrovna ten který podnik, neexistuje a existovat nemůže.

Druhá kapitola „Sedm smrtelných hříchů podniků“ začíná diskuzí sedmi smrtelných hříchů lidstva: pýchy, lakomství, závisti, hněvu, smilstva, lenosti a obžerství. Další části kapitoly se potom věnují reflexi těchto přirozených lidských vlastností v řízení podniku a ve vztazích mezi manažery a zaměstnanci. Dominantní část tvoří odraz pýchy v řízení podniku, která se projevuje v rezervování nůžek mezi řídícími a výkonnými pracovníky podniků, v nedosažení firemních cílů

z důvodu sledování partikulárních cílů manažerů na úkol cílů společnosti, v aroganci některých řídících pracovníků a v přehlížení ostatních zaměstnanců. Jako ilustrace jsou podrobněji rozebrány případy Nicolase Leesona a Jeroma Kervielu, tedy známé případy manažerů, kteří přivedli svou vlastní pýchou své zaměstnavatele do složité ekonomické situace. Dále se pýcha projevuje i v poklesu oblíbenosti manažerské profese ve společnosti, a to zejména v případě firem, kteří působí ve finančním sektoru. Následuje diskuze projevů ostatních smrtelných hříchů v podniku – obžerství coby ztráty soudnosti a zaslepující touhy dosáhnout dalších úspěchů; lakomství jako upřednostnění krátkodobých osobních zájmů manažerů nad strategickými zájmy společnosti; závisti jako snahy dosáhnout rychle a bezpracně úspěchů jiných; lenosti jako vyhýbání se skutečné práci a snahy vytvářet dojem usilovné práce a přivlastňovat si přitom práci někoho jiného; hněvu jako falešného projevu vůdcovských schopností a vytváření negativního klimatu uvnitř firmy; a smilstva coby bezzásadovosti a nerespektování morálních a legálních zásad.

Třetí kapitola, „Smrtelné hříchy a dluh“, se zaměřuje na atribut předlužení, který je vlastní nejen mnohým domácnostem a firmám, ale i celým státům. Ačkoliv neexistuje nic jako univerzálně přijatelná výše dluhu, zjišťujeme, že dluh je často výsledkem neodpovědného chování (např. vytváření dluhu v období konjunktury), a tato nezodpovědnost souvisí s vlastnostmi (hříchy) nazvanými obžerství a smilstvo. Dále je fenomén nezodpovědného vytváření dluhu ilustrován na případě krachu americké energetické společnosti Enron v roce 2002.

Čtvrtá kapitola s názvem „Kauza Sazka“ se věnuje zřejmě nejsledovanějšímu případu úpadku podniku v českém prostředí posledních let. V kapitole je rozebráno postavení společnosti na trhu a základními principy jejího

podnikání, které jsou založeny na uvedených lidských vlastnostech – touze po snadném výdělku, lakomství, obžerství, a podobně. Další část se věnuje stavbě vysočanské arény, která je často uváděna jako jeden z hlavních důvodů insolvence společnosti. V souvislosti s tím je provedena i analýza „pamětní desky“ umístěné Alešem Hušákem, ve které se projevují uvedené hříchy, ve kterých hraje dominantní roli pýcha. Ukazuje se, že případ Sazky dobře ilustruje projevy a zhoubné působení všech uvedených sedmi smrtelných hříchů v podnikání.

Pátá kapitola, „Několik poznámek k hříchům“ obsahuje krátké zamyšlení nad tím, zda jsou výše uvedené lidské vlastnosti v oblasti ekonomie špatné, nebo ne. Zamyšlení začíná příkladem Adama Smithe, který postuloval, že sledování osobního prospěchu jedinců vede v konečném důsledku ke zvýšení blahobytu společnosti jako celku. Tato teze je dnes většinou ekonomů vnímána jako nezpochybnitelná. Je však zdůrazněn rozdíl mezi zdravým sobectvím ve smyslu Adama Smithe a „lakomstvím“ v negativním slova smyslu coby smrtelného hříchu. Dále je provedeno zamyšlení nad tím, do jaké míry se v ekonomické realitě vyskytují lidé typu „homo oeconomicus“ a do jaké míry jsou lidé ovládáni nejen sledováním svého prospěchu, ale také sociálním chováním, kooperací a sentimentem. Hlavním posláním kapitoly je poznatek, že každý ze sedmi smrtelných hříchů může být do jisté míry nutný k ekonomickému úspěchu jednotlivce, ale žádný z nich by neměl překročit určitou, avšak složitě definovatelnou mez.

Šestá kapitola „Shrnutí aneb fascinující hříšný svět“ je shrnující.

Souhrnně je tuto recenzovanou publikaci možné zhodnotit jako čtivou, profesionálně vyargumentovanou a přínosnou. Nejedná se o učebnici ani o exaktní vědeckou studii, ale o odborně laděný text, který srozumitelně a lidsky podává současné poznatky vyplývající

z probíhajícího výzkumu v oblasti insolvence podniků. Publikaci je možné doporučit nejen akademikům, kteří se věnují primárně jiným oblastem, než téma insolvence nebo podnikových financí, ale zejména manažerům a dalším pracovníkům z praxe, kteří si v době do-

znívající ekonomické krize přejí nenásilnou formou rozšířit obzory ve velmi aktuálním tématu insolvence podniků a zároveň získat podněty k zamyšlení nad některými etickými otázkami managementu a lidského chování obecně.